

MIROSLAV HOUŠKA a PETR MÜLLER

TAJEMSTVÍ

14 KNÍŽAT A JEJICH KŘTU V ROCE 845

Úvaha o pravdě, odvaze a víře

TRITON
Praha / Kroměříž

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Houška, Miroslav

Tajemství 14 knížat a jejich křtu v roce 845 : úvaha o pravdě,
odvaze a víře / Miroslav Houška a Petr Müller. -- Vydání první. --
V Praze : Stanislav Juhaňák - Triton, 2016
ISBN 978-80-7553-296-1 (pdf)

929.732 * 27-558.3 * 930.2 * 94(437.3)

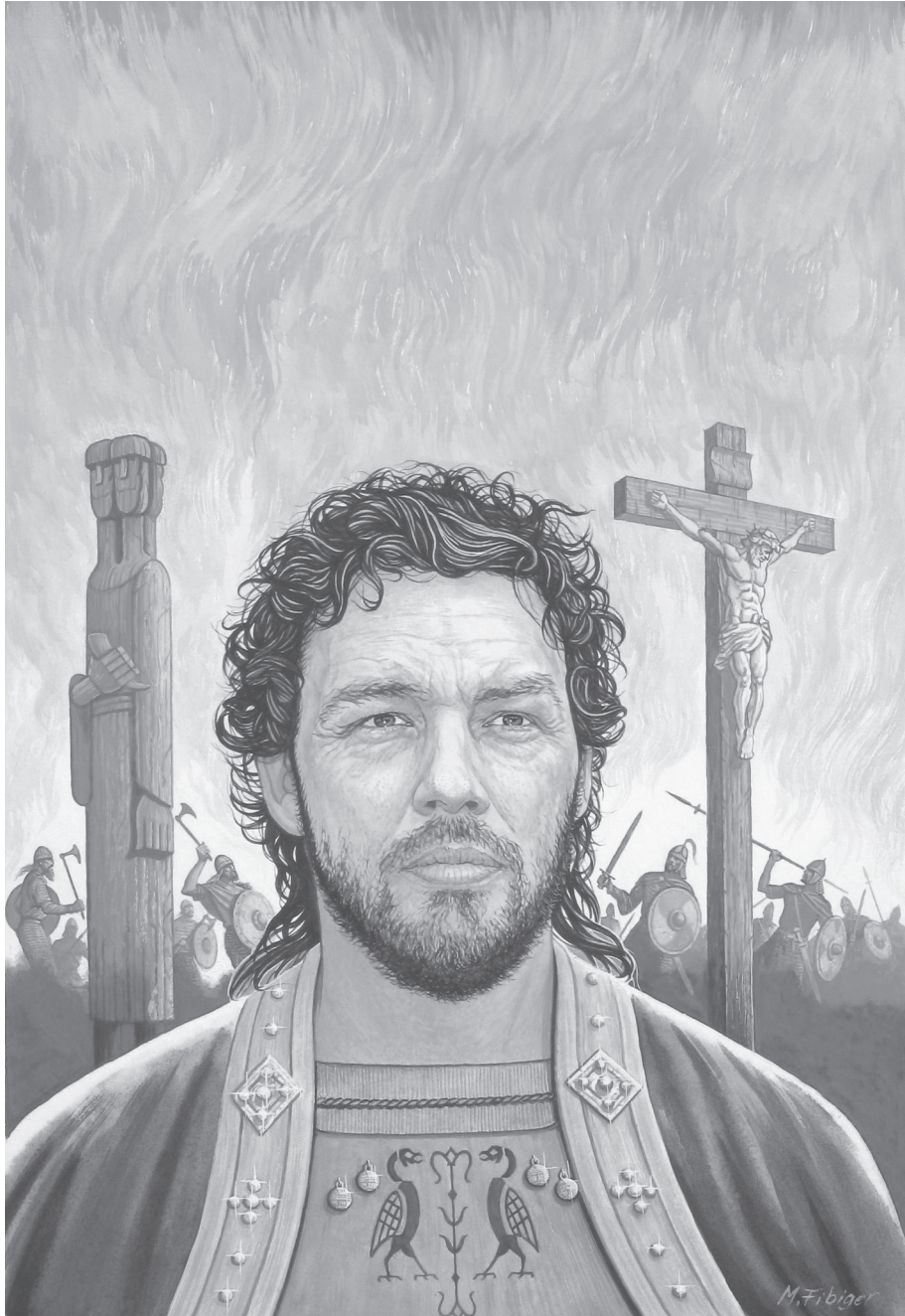
- knížata -- Česko -- 9. století
- křest
- historické prameny
- Česko -- dějiny
- úvahy

94(437) - Dějiny Česka a Slovenska [8]

MIROSLAV HOUŠKA a PETR MÜLLER

TAJEMSTVÍ

14 KNÍŽAT A JEJICH KŘTU V ROCE 845

MIROSLAV HOUŠKA a PETR MÜLLER

TAJEMSTVÍ

14 KNÍŽAT A JEJICH KŘTU V ROCE 845

Úvaha o pravdě, odvaze a víře

Stanislav Juhaňák – TRITON

TAJEMSTVÍ 14 KNÍŽAT A JEJICH KŘTU V ROCE 845

Úvaha o pravdě, odvaze a víře

Miroslav Houška, Petr Müller

Tato kniha ani žádná její část nesmí být kopírována, rozmnožována a ani jinak šířena bez písemného souhlasu vydavatele.

© Miroslav Houška, 2016

© Stanislav Juhaňák – TRITON, 2016

Cover & illustrations © Milan Fibiger, 2016

Cover design © Dagmar Krásná, 2016

Vydal Stanislav Juhaňák – TRITON,

Vykáňská 5, 100 00 Praha 10,

www.tridistri.cz

ISBN 978-80-7553-296-1 (pdf)

Pro ty, kteří mají rádi historii a překvapení

Prolog

„Přemysl, naplniv už dny, když ustanovil práva zákona, byl vzat k zeti Cereřinu', ježž zaživa ctil jako boha. Po něm Nezamysl nastoupil vládu. Když toho smrt uchvátila, Mnata dostal odznaky knížecí. Když sešel z toho světa, Vojen se ujal kormidla vlády. Po jeho dožití Vnislav řídil knížectví. Když jeho život přetrhly Sudičky, Křesomysl byl posazen na výsost trůnu. Když byl vyrván světu, Neklan se zmocnil knížecího křesla. Když od něho život odstoupil, Hostivít na trůn nastoupil. O životě a stejně i o smrti těchto knížat se mlčí...

Hostivít zplodil Bořivoje, jenž první z knížat byl pokřtěn od ctihodného Metoděje, biskupa moravského, za časů císaře Arnulfa a krále moravského Svatopluka.“

Kosmova kronika česká²

Úvod

Za prvního historicky doloženého knížete a Přemyslovce na českém území je oficiální historií považován Bořivoj, který se měl narodit v letech 852–853, knížetem se stát v roce 872 a zemřít mezi roky 888–890. O jeho předchůdcích se buď „mlčí“, nebo je zastáván názor, že jde o mýty či pověsti, nebo že část z nich je vymyšlena a pro zbylé neexistují žádné důkazy³, nebo jsou vymyšleni úplně všichni⁴.

Tato práce je úvahou, zamyšlením nad veřejnosti dostupnými písemnými prameny, nad detaily, které směřují k tomu, že již před Bořivojem žil kníže, který není mýtus, nebyl vymyšlen, existují o něm důkazy a neměli bychom o něm mlčet.

A že některé události v českých dějinách byly možná úplně jinak, než si myslíme.

Křest 14 knížat

„Ludvík čtrnácti z knížat Čechů, kteří žádali o přijetí křesťanského náboženství, vyhověl a v oktávě Epifanie je přikázal pokřtít.“

V úterý 13. 1. 845 (tj. v oktávě Epifanie), tedy v době před Bořivojovým narozením, bylo, pravděpodobně ve východofranském Regensburgu (Řezně), pokřtěno 14 českých knížat. Tato událost je písemně doložena (viz výše) v tzv. *Fuldských letopisech*⁵. Jména knížat nejsou známá. Stejně tak místa, ze kterých přijela. Ani jejich vzájemné vztahy. O skutečném motivu jejich jednání existují pouze dohady.

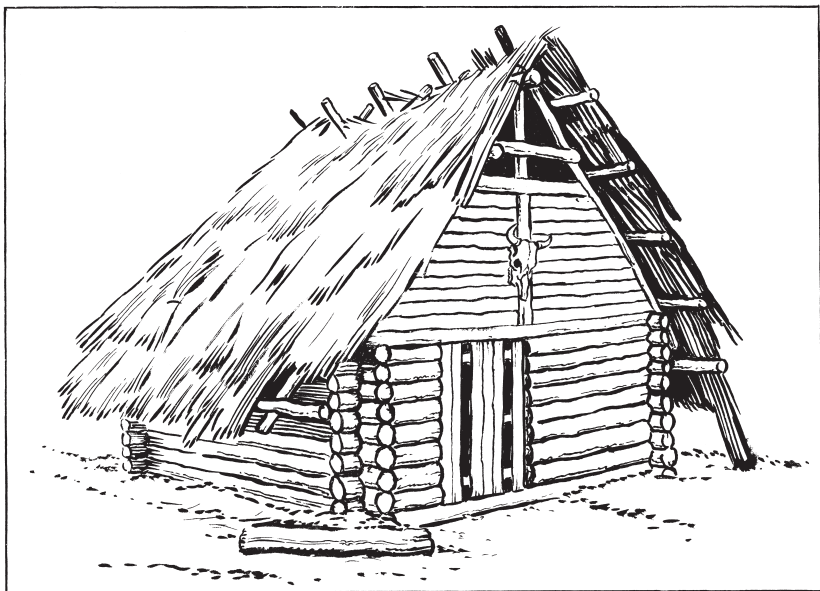
V oficiální historii panuje názor, že v tomto období si byla knížata rovna, o podstatných věcech jednala, sněmovala a neexistoval jeden „hlavní“ kníže. V této konkrétní situaci zjednodušeně z toho důvodu, že jinak by se nechal pokřtít pouze jediný kníže, který by zařídil křest podřízených velmožů⁶.

A my se domníváme, že tomu tak nebylo.

Prostředí

Zkusme si zjednodušeně představit tehdejší svět.

Území Čech z naprosté většiny pokrývají lesy či spíše pralesy, v nichž žije velké množství zvířat a ptáků. Mnoho jich je dravých a lidem nebezpečných. Z lesů se vinou dnes již mnohdy zcela neznámé intenzivní zvuky, pachy a vůně. Lidé žijí převážně v osadách tvořených tzv. polozemnicemi – chatami čtvercového půdorysu nevelkých rozměrů (3,5–4 m), částečně zahlobených do země, s roubenými nebo vyplétanými stěnami, jež byly omítnuty mazanicí.

Lidé žijí v osadách tvořených polozemnicemi.

Cesta vede „přes temný a nebezpečný les“, v němž podle domněnek lidí žijí nadpřirozené bytosti. Neexistují dlážděné cesty, ale „vyježděné a vyšlapané“ stezky.

Sněhové závěje či jarní povodeň cestování na dlouhou dobu zabrání. Přes řeku je třeba najít brod. Obyvatelé se věnují hrnčířství, kovářství, pěstování obilí, pastevectví. Hlavním bohatstvím jsou dobytek, les a pastviny, které k osadě příslušejí. „Domáci“ práce vykonávají ženy a otroci. Koně mají jen ti nejbohatší. Jakékoliv cestování na delší vzdálenosti je velmi náročné, předpokládá opustit osadu a rodinu na delší dobu a je nebezpečné už jen díky přírodě, zvířatům a klimatickým podmínkám. A o to více v případě, že se blíží válka.

Vzhledem ke vzdálenosti osad a neexistenci jakéhokoliv „umělého

osvětlení“ jsou noci velmi temné. Měsíc se zdá větší a jeho jas je mnohem vyšší. Úplňky tak mají na lidskou psychiku podstatně vyšší dopad než v současnosti.

V Čechách dosud neexistuje jediný křesťanský kostel nebo dokonce klášter⁷. Lidé věří v pohanské bohy.

Provádějí rituály na jejich počest, obětují. Vedle pravidelných obřadů vedoucích k uctění bohů se konají i velké slavnosti, jejichž datum bývá stanoveno buď losem, nebo – a to většinou – je navázáno na určitý význam-

Perun – slovanský bůh bouře, hromu a blesku

ný rytmus roku, např. zimní nebo letní slunovrat, příchod jara nebo podzimní sklizeň. Zásadním určujícím faktorem je tedy roční pohyb Slunce. Hlavním smyslem slavností je zejména víra v jejich hospodářskou prospěšnost, neboť Slované věří, že právě touto cestou dosáhnou lepší úrody, větší porodnosti zvířat a že celkově budou schopni ovládnout, respektive alespoň ovlivnit, přírodní zákony.⁸

Vydat se do cizí, nepřátelské země drsnou přírodou a v čase největší zimy, aby fakticky došlo ke zradě starodávné víry předků a uctívaných bohů, to nepochybně vyžaduje velikou odvahu a opravdu velmi vážný důvod.

Křest

Slovo „křtít“ je překladem řeckého *baptizein*, jež znamená „namočit, ponořit“. Křesťanský křest ve vodě je vnějším symbolem toho, že se křtěný *úplně, bez výhrad a bezpodmínečně* zasvětil skrze Ježíše Krista Bohu, aby činil Boží vůli.

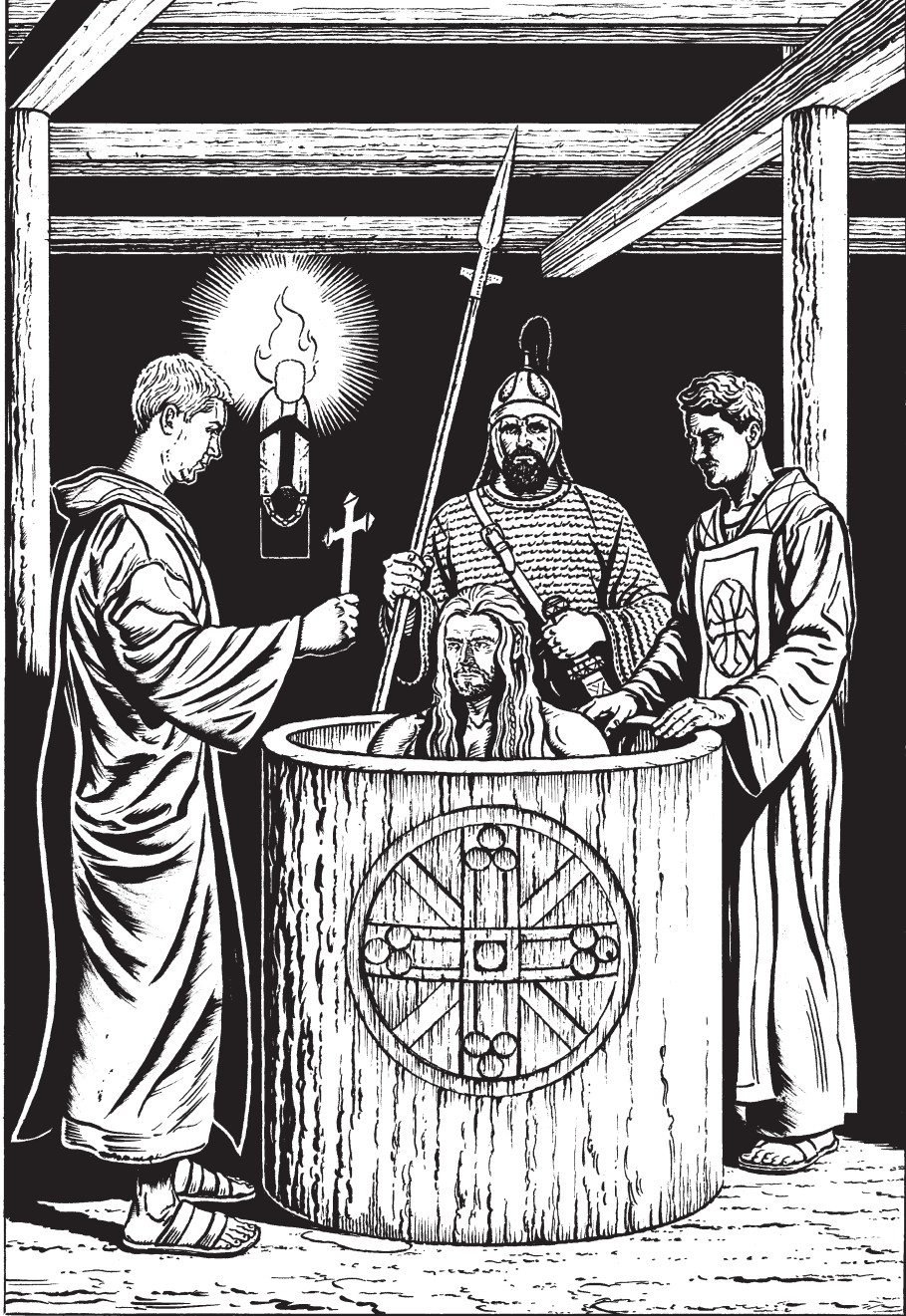
V prvních stoletích křesťanství (až do 12. století) probíhalo křtění ponořováním do vody, ať už v řece, domácí lázni nebo jiném vodním zdroji. Během tohoto ponořování byla pronášena křestní formule – nejstarší křestní formule hovoří o křtění „ve jménu Pána Ježíše“, s rozvojem teologických představ o Svaté Trojici se však záhy začalo používat „ve jménu Otce, Syna i Ducha svatého“. Tato změna ve křtu byla provázána změnou v počtu ponoření do vody – zvýšilo se na 3 přímo za sebou následující ponory. Vedle ponořování byl adept pomazán olejem (před křtem, po křtu, nebo před ním i po něm). Po křtu následovala účast na eucharistii (památka poslední večeře Páně). Typickým obdobím, kdy se křty odehrávaly, byly Velikonoce. Křest v křesťanském výkladu smývá hříchy, čímž obnovuje společenství křtěnce s Bohem a otevírá mu cestu ke spáse. Křtěnec se symbolicky připodobňuje k Ježíši sestupujícímu do hrobu a posléze vstávajícímu z mrtvých k novému životu. Po 4. století, kdy se křesťanství dostalo veřejného uznání, se postupem času etabloval

katechumenát, tedy proces, popřípadě doba, po kterou je uchazeč připravován na křest, především vzděláván v základech křesťanské vírouky, což posléze při křtu osvědčuje recitací vyznání víry. V závěru katechumenátu podstupoval katechumen křestní exorcismy, které z něj vymítaly ducha zla, aby jej připravily na naplnění Duchem svatým. Tyto exorcismy jsou založeny na představě, že člověk je před přijetím křtu pod nadvládou zlých sil, z jejichž područí je třeba se vymanit. Od 4. století se taktéž užívala ke křtění baptisteria, stavba s centrálním půdorysem, v jejímž středu se nachází vodní nádrž, kde se konalo ponořování. Při křtu asistovali jáhni, popř. jáhenky. Křtěnec se po ponoření oblékal do bílého oděvu na znamení očištění od hříchu⁹.

Zkusme si představit muže, lovce a válečníka, nejspíše zjizveného od zranění z boje nebo z lovu, který stejně jako ostatní členové jeho rodiny neumí číst a psát a pochází z prostředí, kde většina obyvatel žije v dřevěné chatě vymazané hlínou, jak dobrovolně a trpělivě studuje, v cizí zemi a v cizí řeči, základy naprosto odlišné víry, než dosud vyznával, a poté toto vyznání víry veřejně recituje. Že tento muž „bez mrknutí oka“ respektuje jáhny či dokonce jáhenky zcela odlišných postav, kteří nikdy v životě s nikým nebojovali. A že se následně obléká do čistého bílého oděvu.

Taková představa je velmi obtížná a ještě obtížnější je uvěřit, že při tom nedošlo k žádnému konfliktu či nedorozumění. Je proto vysocce pravděpodobné, že v případě 14 knížat byl obřad „minimalizován“. Křest tedy neproběhl podle ustálených pravidel a neproběhl zřejmě ani při žádné vhodné příležitosti.

Neregulérnost a výjimečnost křtu dokládá také zápis ve *Fuldských letopisech*, kde obvykle není uvedeno přesné datum dané události, ale v tomto případě byl učiněn přesný opak. *Fuldské letopisy* se zmiňují přímo o 13. 1. 845 a rovněž uvádějí, že se tak stalo na příkaz Ludvíka II. Němce¹⁰, vydaný vůči biskupovi, což naznačuje, že biskup byl v této záležitosti nucen ke spěchu a nemohl dodržet všechna užívaná kanonická pravidla.

Křest zřejmě neproběhl podle ustálených pravidel...

M. Fibiger